

Mall för redovisning enligt förordning (2024:99) om resultatredovisning av det regionala utvecklingsarbetet – frågor att besvara

1. Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd

1.1 Beskriv hur det strategiskt viktigaste arbetet inom detta område har genomförts.

Region Gotland (RG) har valt att samordna det strategiskt viktigaste arbetet med den regionala utvecklingsstrategin *Vårt Gotland 2040* med stöd av tre tematiska genomförandeprogram. Med stöd av mål för 2027 och insatsområden ska programmen ligga till grund för prioritering av insatser och resursallokering. RG har även beslutat om en samverkansstruktur för genomförandet av strategin. Den består av ett regionalt utvecklingsråd och av två forum med likalydande instruktioner och med genomförandeprogrammen som grund. Samhandling, lärande och gemensamt ansvarstagande är nyckelord.

Forum för social välfärd

Under 2025 har fyra forum för social välfärd genomförts med teman som berört flera utav målområdena i Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland. Det har handlat om lägesbild av folkhälsan, omställningsprocesser till hälsofrämjande och förebyggande, barn och ungas delaktighet och socialprevention. Forumen har i genomsnitt haft drygt 80 medverkande från Region Gotlands egna verksamheter, andra offentliga aktörer, näringsliv och civilsamhälle.

Handlingsplan psykisk hälsa och suicidprevention 2026-2030

I linje med den nationella strategin har en regionövergripande handlingsplan antagits av regionfullmäktige. Handlingsplanen samlar och riktar regionens arbete för att främja psykiskt välbefinnande och förebygga ohälsa. I handlingsplanen finns kunskapshöjande avsnitt som syftar till att ge läsaren en fördjupad förståelse och insikt i det breda spektrum av faktorer som påverkar den psykiska hälsan.

Rapport barnfattigdom

I syfte att eftersträva mer likvärdiga möjligheter till välfärd har Region Gotland genomfört en kartläggning och gett förslag på åtgärder för att motverka barnfattigdom på Gotland. Intervjuer har genomförts med verksamheter inom regionen så väl som med civilsamhällets aktörer.

Idéburet offentligt partnerskap med Röda Korset Gotland

Region Gotland har tecknat ett idéburet offentligt partnerskap med Röda Korset Gotland 2025-2028 för att lindra effekterna av marginalisering och social utsatthet samt för att ge stöd och stärka förutsättningarna till egenförsörjning och till samhällslöslöshet för personer i uppehållstillstånds- och asylprocesser samt socioekonomisk utsatthet.

Pilot Ungkulturråd

En pilot för att ta fram förutsättningar till ett ungekulturråd testas inom Region Gotland i syfte att få ett ökat deltagande och samskapande av ungdomar i de kulturpolitiska frågorna.

Visualisering av folkhälsostatistik

Förbättrad öppen visualisering av folkhälsostatistiken är framtagen och visas via www.gotland.se/folkhalsostatistik. I och med denna kan medborgarna och samhällsaktörer lätt ta del av aktuell lägesbild av hälsan i befolkningen och relaterade faktorer, samt hur detta ser ut i olika grupper i befolkningen. Detta kan i sin tur underlätta uppföljning av pågående arbete och val av åtgärder för att påverka befolkningens hälsa och förutsättningar för god hälsa. Visualiseringen innebär att det går att interaktivt själv kunna väja fram statistik att ta del av.

Undersökning ANDTS

Med hjälp av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har Region Gotland genomfört en så kallad totalundersökning i årskurs 9 gällande ANDTS. Det handlar om ungdomars erfarenheter av bland annat alkohol, narkotika och tobak. Resultaten lär oss mer om ungas hälsovanor och utgör ett viktigt underlag för både beslutsfattare och praktiker.

Platsutveckling och attraktionskraft

Region Gotland har arbetat vidare med ortsutvecklingen i Slite i samband med Heidelberg Materials CCS-projekt, med fokus på service, boende och social hållbarhet. Parallellt har regionen genom EU:s Just Transition Platform (JTP) stärkt sin förmåga att hantera omställningens konsekvenser.

Arbetet med attraktionskraft, inflyttning och mottagarkapacitet har utvecklats väsentligt genom Relocation Gotland och den digitala inflyttarservicen (DIS). Under året har regionen tagit fram målgruppsanalyser, områdessidor, nya verktyg för vägledning och "Min Gotlandsplan", samt utvecklat arbetsmodellen GOTLAND Attraction Model (GAM). Detta lägger grunden för ett långsiktigt, samordnat inflyttningsarbete kopplat till arbetsmarknad och samhällsservice.

- 1.2 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

Utifrån ovan nämnda kartläggning av barnfattigdom på Gotland kommer åtgärdsförslag om systematiskt arbetssätt med barnkonsekvensbeskrivningar innan beslut samt kunskapshöjande insatser och förvaltningsnära åtgärdsförslag att behandlas i regionfullmäktige i början på 2026.

Region Gotland arbetar med jämställdhetsintegrering utifrån CEMR-deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män. Utifrån den har samtliga förvaltningar arbetat med jämställdhetsintegrerande utvecklingsarbeten under 2025. Varje förvaltning har

utsett ett specifikt område för ett jämställdhetsintegrerande arbete och har kartlagt, analyserat och förändrat delar av sina verksamheter.

Visualiseringen av folkhälsostatistiken är byggd så att det går att ta del av statistiken för olika grupper i samhället, exempelvis utifrån kön, ålder, funktionsförmåga, födelseland, socioekonomi och bostadsort. Det är ett sätt att möjliggöra djupare analyser och diskussioner kopplat till de olika hållbarhetsperspektiven.

Ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i arbetet genom analyser av CCS-projektets arbetsmarknadseffekter, servicebehov och klimatnytta. Relocation-arbetet har stärkt social hållbarhet genom utveckling av vägledning, information och lokalt värdskap.

1.3 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

Insatserna bygger på Gotlands ö-specifika förutsättningar och behovet av starka lokalsamhällen. Slite har analyserats särskilt som ort i stor förändring. Relocation-arbetet inkluderar utveckling av områdessidor med information om service och livsmiljö över hela ön. Genom deltagande i internationellt arbete med island proofing har regionens förståelse för ö-regioners strukturella villkor stärkts.

I den nya visualiseringen av folkhälsostatistiken ingår att statistiken som kommer från folkhälsoenkäten Hälsa på Lika Villkor presenteras uppdelad på fem olika områden på Gotland: Norra Gotland, Norra Visby, Södra Visby, Roma/Östra Gotland och Södra Gotland.

1.4 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.¹

Visualisering av folkhälsostatistik, se punkt 1.2.

RG har startat upp det forskningsbaserade regionala utvecklingsprojektet *"Förstudie inför aktionsplan för ungas psykiska välbefinnande på Gotland"*. Projektet ägs av Region Gotland och genomförs i samverkan med Uppsala universitet, Svenska kyrkan och Länsförsäkringar Gotland. I projektet medverkar en grupp unga (14-21 år) som medforskare med det övergripande syftet att undersöka ungas idéer om möjliga åtgärder som kan göras lokalt på Gotland för att stärka ungas psykiska välbefinnande.

Under året har regionens anställda erbjudits utbildning i Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA) vid flertalet tillfällen, sammanlagt under året har nästan 100 personer utbildats. MHFA har som mål att öka den allmänna kännedomen om psykisk ohälsa, psykiska sjukdomar och besvär och på så sätt bemöta de negativa fördomar som finns och minska stigmatisering – men framför allt sprida kunskap om hur man kan hjälpa och stötta en person med psykisk ohälsa.

¹ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

I syfte att minska förekomsten av ANDTS bland unga har RG:s anställda, som arbetar i verksamheter som möter barn och unga, erbjudits utbildning i metoden ANDTS-coach. Syftet med utbildningen är att ge spetskompetens inom ANDT-frågor till dem som möter barn och unga i sina verksamheter. Efter utbildningen ska coacherna kunna diskutera frågor inom området med barn och unga. De ska vidare kunna bemöta dem med relevanta argument utifrån aktuell forskning samt kunna hänvisa vidare vid behov. Regionen har som mål att innan år 2027 ha 100 utbildade coacher runtom i regionens verksamheter. Under år 2025 har ett 30-tal coacher utbildats och totalt sett nästan 80 personer.

Tillsammans med Arbetsförmedlingen, näringslivet och flera förvaltningar inom regionen har ESF-projektet Gotland Forward drivits vidare. Projektet syftar till att integrera personer utanför arbetsmarknaden och tillgodose arbetsgivarnas behov av kompetens. Inom ramen för projektet har under 2025 bland annat en utredning tagits fram som visar hur resultaten inom projektet kan permanentas och vilka ytterligare steg som kan tas för att kunna erbjuda samordnade arbetsmarknadsinsatser från näringslivet, arbetsförmedlingen och regionen. De omfattar bland annat

- Analyser av Slites utvecklingsbehov kopplat till CCS-projektet.
- Underlag till JTP om kompetens, service och omställning.
- Benchmarking med andra ö-regioner.
- Färdig roadmap för DIS, utveckling av områdessidor, Min Gotlandsplan samt etablering av processer för mottagarkapacitet och vägledning i Relocation Gotland.
- Handlingsplan för långsiktig organisering av attraktions- och inflyttningsarbetet, inklusive koppling till gotland.com.

Prestationerna bidrar till flera mål i genomförandeprogrammen, bland annat:

Attraktiva livsmiljöer: robusta lokalsamhällen, god service och tydlig information om livsmiljöer i hela regionen.

Näringslivets förutsättningar och innovation: stärkt omställningsförmåga och stärkt attraktionskraft.

Kompetensförsörjning: förbättrad matchning, omställningskompetens och ökad förmåga att attrahera arbetskraft.

Digital utveckling: utveckling av digitala tjänster och plattformar som stödjer invånare, inflyttare och företag.

- 1.5 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.² Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

Kartläggning av barnfattigdom på Gotland har givit en bredare kunskap om barnfamiljers ekonomiska utsatthet vilket ger RG:s förvaltningar ett bättre kunskapsunderlag inför verksamhetsnära åtgärder.

² Ibid.

Det idéburna offentliga partnerskapet med Röda Korset Gotland har inneburit en närmare dialog gällande socioekonomiskt utsatta personers behov och förutsättningar på Gotland, information som Region Gotland annars inte skulle kunna ha tillgodosett då målgrupperna inte alltid är kända inom regionens verksamheter.

Det regionala utvecklingsprojektet om unga psykiska välbefinnande har lett till att 43 olika verksamheter haft möjlighet att reflektera över vad de gör för att främja ungas psykiska välbefinnande och bland annat vilken logisk grund och uppföljning de har för sina insatser. De cirka 90 deltagarna vid seminariet om preliminära resultat i delstudie 1, i november, fick ökad kunskap om vad olika samhällsaktörer gör för att främja ungas psykiska välbefinnande och idéer om förbättringar och områden för ökad samverkan. Totalt åtta unga mellan 14-21 år har genom deltagandet som medforskare i projektet fått ökad kunskap och kompetens om forskning och kännedom om olika samhällsaktörer och insatser för ungas psykiska välbefinnande.

Kunskapsspridningen om samskapande forskning har gjort att fler verksamheter blivit intresserade av att veta mer om det och det har gett inspiration och idéer inom andra projekt, till exempel Kulturenhetens arbete att skapa ett ungdomsråd.

Övriga effekter omfattar bland annat:

- Stärkt samsyn om Slites utvecklingsinriktning och attraktionskraft. Egen bedömning.
- Förbättrade beslutsunderlag för samhällsplanering i omställning. Utvärdering.
- Ökad förmåga att hantera ö-specifika utmaningar. Egen bedömning.
- Förstärkt mottagarkapacitet genom DIS och ett mer sammanhållet inflyttningsarbete. Egen bedömning.

2. Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

2.1 Beskriv hur ni har arbetat med fastställda mål och prioriteringar för regionens kompetensförsörjningsarbete.

Merparten av arbetet har skett inom ramen för och med Kompetensplattformens aktörer och medarbetare inom dessa. I kompetensplattformen finns representanter från olika delar av utbildningssystemet, från näringslivsorganisationer, arbetstagarorganisation och myndigheterna Arbetsförmedlingen och Uppsala universitet och Region Gotland (strategier regional utveckling och arbetsgivarperspektiv).

Kompetensförsörjningsfrågorna har varit en del i flertal utvecklingsprocesser under året, däribland vid genomförandet av JTP Technical Forum, EU-konferens i Visby 11-13 mars. Forumet har sin utgångspunkt JTP-rapporten *"Green transition on Gotland, Sweden"* om nya gröna jobb i energi och industriomställningen. Fokusfrågor under konferensen var bl a hur hantera omställningsarbete kopplat till ett samhälle ur flertal

perspektiv, däribland platsens attraktionskraft, internationell talangattraktion och kompetensförsörjning. Dessa frågor har därefter hanterats vidare i olika forum, däribland kompetensplattformen.

För att ytterligare stärka samarbetet kring utbildnings- och kompetensfrågor har ett politiskt beslutat Kompetensråd bildats med tillhörande instruktioner, som även fortsättningsvis leds av Region Gotland. Nuvarande kompetensplattformsdeltagare har bidragit med synpunkter i processen. Det ersätter tidigare kompetensplattform. I instruktionerna tydliggörs rådets syfte, uppdrag och roll. Start av rådet sker 1 januari 2026.

Region Gotland har tillsammans med näringslivsorganisationen Tillväxt Gotland drivit projektet Hållbara strukturer för validering, finansierat av Tillväxtverket. En framgång i projektet har varit samarbetet med Tillväxt Gotland för att nå ut med kunskap om validering till näringslivet.

Lärcentrum, inom Region Gotland, har fortsatt att utveckla samarbeten med högskolor för att utveckla utbildningsutbudet på Gotland. From 2026 ges utbildning till tandhygienist vid Karlstad universitet. Därtill startas en utbildning för yrkesverksamma lärare inom Fritidshem i samarbete med Linköpings universitet. Vuxenutbildningen har fått beslut om start av en 1-årig utbildning, innehållande ämnen motsvarande ett Tekniskt basår för att stärka rekrytering till STEM-utbildningar och yrken.

Region Gotland har deltagit i flera styrgrupper, utvecklingsinitiativ och forum för att stärka den regionala kompetensförsörjningen:

- ERUF-finansierade projektet Sustainable plejs, med övergripande syfte att stärka talangattraktion och hållbarhet ur flera perspektiv inom besöksnäringen. Ett kunskapsunderlag har tagits fram avseende behov av högre måltidsutbildning på Gotland. Region Gotland deltar i ett fortsatt utforskningsarbetet kring satsning på en högre (agri-) gastronomisk utbildning som knyter samman hela mat- och livsmedelskedjan.
- SSA-projekt startats med syfte att stärka samverkan mellan skola och arbetsliv. Syftet är att utveckla arbetet inom den kommunala grund- och gymnasieskolan för att nå en ökad likvärdighet.
- Inom ramen för Teknikcollege arbetat tillsammans med Uppsala universitet för att identifiera behov av korta arbetslivsanpassade utbildningar. Utbildningar ges from 2026.
- Region Gotland är sedan 2025 med i Mälardalsrådet för att stärka genomslag för viktiga frågor kring kompetensförsörjning.

2.2 Beskriv hur ni har arbetat med bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt.

En kvantitativ arbetsmarknadsrapport är framtagen för beskrivning av nuläget avseende arbetsmarknaden och med en bedömd utveckling fram till 2040. Materialet har presenterats för Kompetensplattformens deltagare. Ett pågående arbete är dialoger med aktörer för en diskussion om resultatet och kompletterande behov av

kunskap. Ett fortsatt och fördjupat kunskapsinhämtande kommer att genomföras under 2026 för att ytterligare tydliggöra behov och därefter insatser.

Region Gotland har en pågående dialog i olika forum kring kompetensförsörjningsbehov, men arbetet kan formaliseras ytterligare för ett mer effektivt arbete. Dialoger fortgår med aktörer för att finna framkomliga arbetssätt. Den utvecklade statliga samordningen kring inhämtning av underlag under våren 2026 (Skolverket och MYH) kommer att bidra till att effektivisera det regionala arbetet.

2.3 Beskriv hur ytterligare strategiskt viktigt arbete inom detta område har genomförts.

Relocationprojektet för att bland annat stärka inflyttningen till Gotland, är ytterligare en del i att möta kompetensförsörjningsutmaningarna och är därmed en viktig del i regionens kompetensförsörjningsarbete. Kompetensplattformens aktörer är deltagande i arbetet.

Region Gotland har också samlat näringslivsorganisationen Tillväxt Gotland och Uppsala universitet för ett gemensamt lärande om internationell talangattraktion. Det utgör grunden för fortsatt kapacitetsbyggande kring frågorna, för att tillvarata utländska studenter vid Uppsala universitet Campus Gotland och förbereda delar av samhället Gotland vid etableringen av utländsk arbetskraft vid byggandet av CCS-anläggning vid Heidelberg Materials fabrik. Beslut om etablering är framskjuten.

2.4 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

För att i allt högre grad kunna möta och mer effektivt tillvarata arbetsmarknadens behov så har ett närmare samarbete initierats mellan arbetsmarknadsstrateg, med fokus på den sociala aspekten av arbetsmarknaden, och kompetensförsörjningsstrateg. För att klara kompetensförsörjningsutmaningarna så behöver man arbeta inom ett brett fält av insatser parallellt.

Region Gotland har varit stödjande i framskrivningen av ett ESF-projekt, med Tillväxt Gotland som projektägare, som har som syfte att stärka den strategiska kompetensförsörjningen inom industrin som bidrar till långsiktig hållbarhet hos företagen och för att utveckla samverkan mellan näringsliv, utbildningssystem och strategiskt perspektiv inom regional utveckling. Insatser inom projektet ska stärka anställningsbarheten hos befintliga medarbetare och där validering är ett verktyg i projekt. Projektet är beviljat i november 2025.

2.5 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

SSA-arbetet – är startat för att bland annat stärka likvärdigheten för SSA-arbetet på Gotlands samtliga skolor som drivs inom kommunal regi.

2.6 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.³

Valideringsprojektet har byggt upp struktur, stärkt kompetens och kunskap om validering Vuxenutbildningen samt stärkt kapacitet att genomföra validering inom några fler yrkesområden. Därtill stärkt kunskapen om validering inom näringslivet. Spridningskonferens med 100 deltagare från arbetsliv och utbildningssystemet. (Uppföljning)

Valideringsprojektet bidrar därmed till följande mål:

- Gotländska arbetsgivare kan rekrytera personal med rätt kompetens.
- Validering, samt utbildning på olika nivåer som efterfrågas av arbetsgivare, erbjuds genom olika flexibla former och av flera olika utbildningsanordnare.

Beslut om nytt Kompetensråd med instruktioner bidrar till följande mål

- Samarbete kring utbildnings- och kompetensfrågor sker i ett väl fungerande system. (Egen bedömning)

Framtagande av nya utbildningsmöjligheter på Gotland genom Vuxenutbildningen och Lärcentrum, samt förslag till utbildningsinsatser inom livslånga lärandet genom Uppsala universitet. Detta bidrar till följande mål:

- Gotländska arbetsgivare kan rekrytera personal med rätt kompetens.
- Validering, samt utbildning på olika nivåer som efterfrågas av arbetsgivare, erbjuds genom olika flexibla former och av flera olika utbildningsanordnare.
- Andel av gymnasieexaminerade som påbörjat eftergymnasial utbildning inom 3 år efter gymnasiet ökar.

2.7 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.⁴ Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

RG bedömer att det är för tidigt att se några resultat.

3. Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande

3.1 Beskriv hur det strategiskt viktigaste arbetet inom detta område har genomförts.

Arbetet med näringslivsutveckling på Gotland sker i linje med målen i den regionala utvecklingsstrategins genomförandeprogram, Näringslivets förutsättningar och

³ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

⁴ Ibid.

innovation 2022–2027. Särskilt målet Stärk och utveckla näringslivet och målet Stimulera innovation och förnyelse.

Region Gotland har under året arrangerat flera informationsmöten om aktuella utlysningar, ofta i samarbete med Tillväxtverket och Svenska ESF-rådet. Tillsammans med Uppsala universitet, Campus Gotland, har RG även genomfört en informationsträff med nationella forskningsfinansiärer, bland annat Energimyndigheten, Tillväxtverket, Formas och Mistra.

Arbetet inom prioriteringen *"En konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi"* sker på Gotland enligt målet i Vårt Gotland 2040, *"Gotland är en förebild i energi- och klimatomställningen"*. Målet kommer att nås genom stöd till strategiskt viktiga projekt och samverkansforum och initiativ inom området, med särskilt fokus på att tillsammans nå det som ingen aktör kan klara på egen hand.

Under prioriteringen Internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export har projektet Beglobal genomförts. Det är ett projekt där Enterprise Europe Network, Business Sweden, EKN, Almi och Science Park samarbetar för att utveckla exportaffärerna och påskynda den internationella tillväxten hos företag på Gotland och i Jönköpings län. Projektet finansieras av Almi, Region Gotland, Region Jönköpings län samt EU:s regionala utvecklingsfond.

En ny Regional besöksnäingsstrategi för Gotland mot 2030 har fastställts av Regionfullmäktige och en utredning om hur Gotlands destinations- och platsutvecklingsarbete ska organiseras, finansieras och styras har genomförts. Utredningsarbetet har genomförts i bred förankring med näringslivsorganisationer, företag, civilsamhället, akademi och myndigheter. Utredningen visar på att Region Gotland har behov av att stärka sin kapacitet för plats-, destinations och näringslivsutveckling. Destinationsutredningens slutrapport föreslår en stegvis utveckling mot en Business Region Gotland för en samlad och hållbar struktur för plats- och destinationsutveckling. Arbetet integrerar besöksnäring, inflyttning, kultur, varumärkesutveckling, service och näringsliv. Regionstyrelsen har under hösten fattat beslut om ekonomisk och personell förstärkning under åren 2026-2028 med sikte på en etablering av en Business Region Gotland. Utvecklingsarbetet ska ske enligt en kvadrupel-helix modell.

Relocation Gotland och DIS har under året varit centrala i att stärka Gotlands attraktionskraft och kompetensförsörjning. Arbetet har tydliggjort att inflyttning är en strategisk del av platsutvecklingen, och att digital vägledning måste integreras i regionens långsiktiga struktur för attraktivitet och näringslivsutveckling. Vidare har arbetet med hållbar kryssningsturism och internationella forum stärkt Gotlands synlighet och soft power.

Gotland har fortsatt deltagit i Business Intelligence Syd, ett nätverk bestående av nio regioner i södra Sverige med gemensamma behov inom datainsamling, insiktsarbete och analys. Nätverket BI Syd arbetar utifrån ett gemensamt behov av systematisk omvärldsbevakning för att kunna säkerställa robusta beslutsunderlag för det offentliga främjarsystemet, besöksnäringen och andra intressenter. Visit Skåne är projektledande organisation i nätverket och utöver Region Gotland medverkar Region Blekinge, Region Halland, Region Kalmar Län, Smålands Turism AB, Destination Småland AB, Visit Östergötland och Visit Värmland. Nätverket är en viktig plattform bland annat i relation till Tillväxtverket i utvecklingsarbetet av turismräkenskaperna.

Dylika nätverk är särskilt betydelsefulla för små regioner som Gotland för att de egna resurserna ofta är otillräckliga för datainsamling och analysarbete.

Tillsammans med Region Kalmar län, Region Jönköpings län och Region Kronoberg fortsätter det gemensamma arbetet med att utveckla smart specialisering inom de tidigare överenskomna fem fokusområdena Besöksnäring, Livsmedel, Digital tjänsteutveckling, Industriell utveckling samt Skog och trä. Nuvarande projekt för att bygga upp strukturer för samarbete, beslutsfattande och gemensam finansiering av framtida projekt startade under våren 2024 och kommer att pågå till slutet av 2028. Alla fyra regioner är medfinansierare i detta Eruf-projekt som leds respektive drivs av en regionövergripande styrgrupp och projektgrupp. Inom projektet har fem utvecklingsagendor inom respektive fokusområde tagits fram av de näringslivsnära samordnarna för agendorna, i nära samverkan med främjandeaktörer och näringsliv. Agendasamordnare för fokusområdet Besöksnäring är intresseorganisationen Gotlands förenade besöksnäring.

Som en del i det regionövergripande samarbetet för att stärka innovationskraft, konkurrenskraft och hållbara tillväxt deltar gotländska utvecklingsaktörer även i det regionöverskridande Eruf-projektet Utblick 2.0. Projektet är en fortsättning på 2024 års projekt Utblick 1.0 och handlar om att ta del av goda exempel och att identifiera framtida samarbetsmöjligheter, diskutera gemensamma intresseområden och hitta nya partners i andra regioner inom EU för att stärka våra regioners gemensamma förmåga inför kommande ansökningar till olika europeiska program. Projektet fokuserar också på att stärka kapaciteten hos de aktörer som arbetar med regional utveckling och företagsfrämjande. Genom att bygga nätverk, främja innovation och attrahera finansiering från EU kan vi skapa förutsättningar för hållbar tillväxt och stärka vår konkurrenskraft på både nya och befintliga marknader. Region Gotland både medfinansierar och deltar i projektet.

Gotland samarbetar med andra svenska öar, ö-regioner i Europa och med OECD om frågor som rör ö-läget, vilket brukar benämnas insularitet. Region Gotland deltar tillsammans med Öckerö kommun och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet i det av EU-Kommissionens *"Task Force for Reform and Investment - SG Reform"* finansierade projektet *"Öars hållbara utveckling och flernivåsamverkan"*, som kommer att avslutas under 2025 med ett slutseminarium då slutrapporten ska redovisades.

Den slutliga publikationen av slutrapporten är beräknad till februari 2026. Projektleveranser finns att tillgå på Region Gotlands webbsida: Öars hållbara utveckling och flernivåsamverkan | Region Gotland. Projektet har fokuserat på att utveckla strategier som är skraddarsydda för öar, samtidigt som det stödjer den gröna och digitala omställningen och förbättrar samarbetet på olika nivåer. I Sveriges fall, har fokus legat på två huvudspår: data och användning av data, samt ö-säkring som är ett slags konsekvensbedömningsmetodik. Genom att beakta de unika behoven hos ö-samhällen syftar konsekvensbedömningar av ö-samhällen (islands communities impact assessment, ICIA) till att förbättra samarbetet mellan olika politikområden och bedöma effekterna av initiativ som utformas och genomförs på alla nivåer inom offentlig förvaltning och offentligt beslutsfattande. Projektet är ett samarbete mellan Sverige, Grekland och Kroatien, med finansiering från EU-kommissionen och utfört av OECD. Projektet utvärderar även hur väl nuvarande nationella policyer stödjer mål som ekonomisk diversifiering och hållbar innovation. Utifrån analysen identifierar projektet brister i nuvarande policyer och föreslår rekommendationer som ska testas i

samarbete med intressenter på olika nivåer. Resultaten ska vara användbara för de deltagande öarna, men också ge vägledning för andra ö-ekonomier inom OECD.

Region Gotland arrangerade tillsammans med Föreningen Norden ett heldagsseminarium och workshop om havsmiljön och förutsättningar för att ta fram en regional strategi för havsmiljön. Evenemanget var en uppföljning till det årliga forumet för EU:s strategi för Östersjöregionen (EUSBSR) som ägt rum i oktober 2024. Utöver deltagare från Region Gotland, Länsstyrelsen, Uppsala Universitet och regioner och kommuner, deltog även Tillväxtverket, ESF-rådet och Universitets- och högskolerådet. De frågor som deltagarna valde att arbeta med var: ekonomisk modell som främjar en cirkulär vattenhushållning; marina livsmiljöer för marina areter; algblomning.

Ett internationellt forum om Östersjöregionens utmaningar hölls i Visby i oktober, med regeringen och Nordiska ministerrådet som värdar. Forumet samlade 650 deltagare från 26 länder kring tre övergripande teman: hållbarhet, resiliens och säkerhet. I anslutning till forumet arrangerade Region Gotland tillsammans med Svenska institutet och Föreningen Norden en så kallade engagemangsdag för att bredda deltagandet och stärka engagemanget för arbetet med strategin. Dagen riktade sig till representanter för kommuner, regioner, civilsamhället, ungdomsorganisationer och näringslivet.

Gotland har tillsammans med nationella och internationella aktörer lagt grunden för hållbart flyg, se vidare kap 4.

De 5–8 juni 2025 stod Visby värd för *International Hanseatic Day*, med besök från 76 städer från 13 länder. Under fyra evenemangsdagar arrangerades en stadsfest med invigningsparad, kulturscener, marknader, orgelfestival och ett tjugotal internationella möten. Evenemanget följde Hanseförbundets riktlinjer, och även uppdraget att inkludera gotlänningar och öka kunskapen kring Hansans betydelse för Visby. Även ett separat program för de 60 ungdomar som deltog i *youthHansa* genomfördes, med fokus på entreprenörskap och psykisk hälsa.

Under mötet "*Mayors' summit*", träffades borgmästarna från städerna och premiärspelade "*Expedition Gotland*" ett samskapande brädspel som utvecklades tillsammans med spelavdelningen vid Uppsala universitet. Spelet är en av kandidaterna som tävlar om 2025 års Förnyelsepris inom Region Gotland.

De kulturella och kreativa branscherna har länge setts som en tillgång i Region Gotland, både för besökande och boende. I samband med framtagandet av Region Gotlands kulturplan 2021–2024 uppmärksammades särskilt kulturskaparnas och de kulturella och kreativa branschernas behov. Utifrån detta gavs uppdraget att ta fram en handlingsplan för kulturella och kreativa branscher. Handlingsplanen finns nu på plats och utifrån den har ett arbete med att söka projektmedel från regionalfonden startat under hösten 2025. Målet är att söka projektmedel som riktar sig mot SMF inom KKB, för att stärka konkurrenskraften, höja innovation och synliggöra företagen genom att arbeta med kluster och besöksnäring. Ett samarbete med det regionöverskridande S3-projektet Plattform för Smart Specialisering, tematiskt område besöksnäring, har inletts.

Nätverkande

Ett förvaltningsövergripande nätverk kallat Samverkan företagsklimat har startats med deltagande från Samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknikförvaltningen och

Regionstyrelseförvaltningen. Målet är att förbättra företagsklimatet genom att representanter från de olika förvaltningarna arbetar tillsammans för att utveckla och förbättra regionens bemötande och service till företag. Ett annat förvaltningsövergripande samarbete sker i Exploateringsgruppen som leds av Samhällsbyggnadsförvaltningen. Strategier från Regionstyrelseförvaltningen deltar i gruppen som träffas löpande i syfte är att skapa överblick och samsyn.

Den nya Näringslivsberedningen består av Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län, Företagarna, Tillväxt Gotland, Lantbrukarnas riksförbund, Gotlands förenade besöksnäring, Wisby Centrum och Svenskt Näringsliv. Syftet är att skapa samverkan och förståelse om näringslivsfrågor mellan det offentliga och näringslivsorganisationer. Dessutom gör den politiska ledningen tillsammans med ett antal tjänstepersoner företagsbesök två till tre gånger i månaden för att skapa ytterligare dialog och förståelse.

Länsstyrelsen i Gotlands län har initierat en ny samverkan inom livsmedelsberedskap med Försvarsmakten, Polisen och Region Gotland. Representanter från näringsliv och berörda myndigheter medverkar i en så kallad aktörsgrupp för samhällsviktiga funktioner inom beredskapssektorn livsmedel och dricksvatten. Vidare har ett civilt beredskapsråd för näringslivet etablerats av Länsstyrelsen i Gotlands län. Arbetet i det nya rådet bereds tillsammans mellan Region Gotland och Länsstyrelsen. Syftet är att stärka näringslivet i dess eget beredskapsarbete och att öka samarbetsgraden mellan offentliga aktörer och näringslivet i dessa frågor.

Både Region Gotlands projekt Energi-ön Gotland och samverkansforumet GAIST som leds av länsstyrelsen har fokus på att hitta lösningar för samexistens mellan Försvarsmakten, vindkraft och andra tekniklösningar för att möjliggöra hållbar energiomställning på Gotland. Regionen och biogasaktörerna deltar även tillsammans i BSRC, Biogas Solutions Research Centre, vid Linköpings universitet, för att få tillgång till kunskap och nätverk för biogasutveckling

Smart specialisering – näringslivets energiomställning

På Gotland är näringslivets energiomställning en del i arbetet för smart specialisering, där regionala innovationssystem utvecklade i samverkan mellan lokalt näringsliv, Uppsala universitet Campus Gotland och innovationsstödjande aktörer som Science Park Gotland är viktiga. Campus Gotland ingår till exempel projekt för att ställa om färjetrafik till förnybar energi. För Gotland är färjesjöfarten en viktig del av näringslivets omställning för att all verksamhet här berörs av färjetrafiken.

Med fokus på förväntad kraftig ökningen av elbehovet på Gotland, och i Sverige, efter 2030, långa ledtider för ny infrastruktur, resilient energiförsörjning trots ö-läget och behovet av miljömässig hållbarhet är behovet stort av innovativa lösningar för miljömässigt hållbar producerad el, biobränslen och e-bränslen på Gotland.

Klimatutmaningens allvar är påtaglig. Även om Sverige och Gotland löper lägre risk än många andra delar av världen för skador på bebyggelseinfrastruktur kopplade till ändrat klimat och extremväder i dess följder, så är torka och vattenstress på Gotland ett påtagligt problem för både VA-verksamhet, areella näringar, bostadsmarknad och besöksnäring. En stor utmaning är att stora delar av världen väljer att inte samlas kring lösningar. Under de senaste åren har omvärldsläget varken gett bättre förutsättningar eller minskat utmaningarna på regional nivå för näringslivets klimat- och energiomställning. Ett bakslag för planerna i näringslivet på Gotland är det uppskjutna arbetet med CCS (Carbon Capture and Storage) för cementproduktionen.

EU:s satsningar på säkerhet och beredskap går nu före strategiska satsningar för grön omställning och den största utmaningen är att kunna visa hur dessa båda stödjer varandra och samtidigt kan bidra till att minska pressen på ekosystemens försörjande förmåga och biologisk mångfald.

Gotlands stöd från Fonden för rättvis omställning, FRO, går dels till forskning om koldioxidneutral cement som kommer att kunna bidra till hållbara bygg och anläggningsprojekt i alla regioner dit gotländsk cement exporteras, dels till kapacitetsförstärkning i elnätet för att klara CCS vid fabriken i Slite. Då CCS inte ryms i FRO denna period, har det öppnat för mer stöd till elnätet.

Energicentrum Gotland presterar årligen energirådgivning, nätverk och projekt som stödjer omställning hos småföretag och hushåll. I projektet Ö-drifta ska Energicentrum bidra till att öka lokala företags förmåga att balansera sin energianvändning, lagring och egen elproduktion inom avgränsade områden. I Tariffprojektet 2.0 finns testpiloter hos småföretag på östra Gotland som testar att kostnadseffektivt kunna flytta sin last på elnätet.

Både mejeriet och slakteriet i Visby visar på goda exempel på konkurrenskraftig, cirkulär, biobaserad och klimatsmart energiomställning tack vare el, biogas och lokalt biobränsle. Nya planerade satsningar på biogas på Gotland är bland annat uppgradering till flytande biogas och en ny tankstation i samarbete med transportföretag. Regionen och biogasaktörerna deltar tillsammans i BSRC, Biogas Solutions Research Centre, vid Linköpings universitet, för att få tillgång till kunskap och nätverk för biogasutveckling.

I Region Gotlands treåriga projekt Energiön Gotland 2024–2026 med inriktning på storskalig industriell omställning, etablering av vindkraft, elektrifiering och omställning till förnybar energi är nu fokus på regional energiomställning och på samexistens med försvaret, för att på sikt möjliggöra större energietableringar.

3.2 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

Arbetet med att öka innovations- och smart specialiseringsgraden i näringsliv och främjarsystem har utgångspunkt i alla tre delarna av hållbar omställning. Det gäller för de tre områden Region Gotland identifierat att ha störst potential för smart specialisering – besöksnäring, gröna näringar och energi – och det gäller de områden som identifierats vara av gemensamt intresse i det interregionala samarbetet för Småland, Öland och Gotland.

Hållbarhet har integrerats i utvecklingen av besöksflöden, service, klimatpåverkan, mobilitet och värdskap. Destinationsutredningen tydliggör hur besöksnäringen kan användas som verktyg för hållbar samhällsutveckling genom kopplingar till boende, arbetsmarknad och sociala värden.

"Blått centrum Gotland" är en samverkansplattform mellan Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland, som identifierar regionala utvecklingsfrågor kopplade till vatten i vid bemärkelse och utvecklar dessa i samarbete med andra externa aktörer. Ett av målen är att stärka länets förutsättningar att attrahera extern finansiering och därmed öka tillgången till såväl finansiella som kunskapsmässiga utvecklingsmedel inom områden kopplade till grund-, yt- och

kustvatten och därigenom, i förlängningen, öka länets innovationsförmåga och attraktionskraft.

Vidare exempel är medverkan i Formasprojektet Blå Mat, vars syfte är att genom innovation stimulera den näringslivsanknutna utvecklingen av akvatiska livsmedel. Projektet är ett samarbete mellan åtta svenska högskolor, universitet, Science Parks och forskningsinstitut. Även utvecklingen av prognosystem för algbloomningar inom projektet algotl är exempel på innovationsprojekt där en specifik samhällsutmaning står i fokus, i det fallet driftsoptimering av Region Gotlands bräckvattenverk och tänkbart också applikationer för besöksnäring och allmänhet. Projektägare är Stockholms universitet i samarbete med SMHI och Region Gotland.

Region Gotland har sedan 2019 medverkat i bildandeprojektet för ny nationalpark i Bästeträskområdet, ett samverkansprojekt med Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Naturvårdsverket nu färdigställt förslaget till nationalpark och lämnat över det till regeringen för beslut.

3.3 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

Generellt samverkar Gotland och Region Gotland mycket aktivt med andra regioner såsom Småland, Kalmar, Kronoberg och Jönköping, Skåne och Bleking med flera både för att lära och för att skapa större jämförelse- och samverkansgeografier. Utöver samverkan med svenska regioner har Region Gotland sedan flera år tillbaka samarbetat med andra öar både utifrån ett arbete tillsammans med OECD och utifrån Region Gotlands engagemang i CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions). Däremot saknas idag tillräckligt tydliga verktyg för hur det territoriella perspektivet kan eller bör uppmärksammas genomgående i regionala utvecklingsinsatser. Detta kan behöva förtydligas såväl på nationell som regional nivå. Destinationsutredningen visar att Gotlands ö-läge innebär särskilda behov för service, infrastruktur och mottagarkapacitet. Kryssningsarbetet belyser effekter i hamnen, stadskärnan/världsarvet och landsbygderna, medan Relocation-arbetet kompletterar genom att synliggöra livsmiljöer och service i alla områden och stödja inflyttning till fler delar av ön.

Arbetsmodellen för landsbygdsutveckling, som togs fram 2022 används för att konkret säkra det territoriella perspektivet, genom arbete med lokala utvecklingsplaner för serviceorter med omnejd, genom att det geografiska perspektivet tas i beaktning i planer och program samt genom att samordna utvecklingsaktörer inom landsbygdsutveckling på regional nivå på Forum för landsbygdsutveckling.

Planerna för el innefattar havs- och landbaserad vindkraft, vilket kräver fungerande infrastruktur i Östersjöområdet och samexistens med försvar och andra intressen. I ö samverkan BEIC, Baltic Energy Islands Connect, för energisamarbeten mellan Ösel, Åland, Gotland och Bornholm., har Gotland under 2025 haft det sammankallande ansvaret.

3.4 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.⁵

24 företag har beviljats företagsstöd, främst inom området digitalisering vilket bidrar till en ökad digital förmåga inom näringslivet på Gotland. Företagsstöden har varit inriktade mot målen i den regionala strategins genomförandeprogram.

För målet Gotland är en förebild i energi- och klimatomställningen finns dessa exempel på projekt som nu är i slutfas hos innovationsfrämjande parter:

Projektet NODE där 25 små och medelstora företag genom coaching, forskningssamverkan och finansieringsvägledning fått ökad genomförandekapacitet och nya kunskaper i att initiera klimatomställningsåtgärder som klimatkartläggning, övergång till förnybara drivmedel, och effektiviserad energianvändning.

Projektet Molekyl – industriell symbios som har höjt kunskapsnivån och ökat engagemanget för cirkulär ekonomi hos industrier och tillverkande företag på Gotland. Under hösten 2025 togs nya steg genom sex testbäddar för cirkulära samarbeten.

När det gäller finansiering av utvecklingsinsatser inom området innovation, förnyelse, entreprenörskap och företagande så har xx antal projekt beslutats inom dessa områden i enlighet med Region Gotlands finansieringsplan.

Ambitionen med Forum för landsbygdsutveckling där utvecklingsaktörer träffas är att få till samverkan och även samhandling. Det kräver tillit mellan deltagarna. Under årets två möten har fokus varit på att lära känna varandra, dela med sig och vara nyfiken på andras aktiviteter, vilket lett till öppnare samtal och bättre tillit.

Övriga prestationer omfattar bland annat följande:

- Genomförd Destinationsutredning med förslag till struktur, styrning och finansiering.
- Underlag för hållbar kryssningsturism och samarbete inom Cruise Baltic.
- Vidareutveckling av gotland.com och verktygslådan.
- Benchmarking med svenska och nordiska destinationer.
- Leveranser i Relocation Gotland: roadmap för DIS, områdessidor, Min Gotlandsplan och nytt arbetssätt för mottagarkapacitet.
- Kultur- och filmområdet har stärkt Gotlands synlighet och attraktionskraft.
- Gotland utsågs till Sveriges starkaste platsvarumärke (Talent City Index).

Prestationerna bidrar till mål i genomförandeprogrammen, såsom:

- *Näringslivets förutsättningar och innovation:* stärkt attraktionskraft, förbättrade samverkansstrukturer och ökad internationell konkurrenskraft.

⁵ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

- *Attraktiva livsmiljöer*: samordnat och hållbart arbete med platsens attraktivitet och service.
- *Kompetensförsörjning*: stärkt förmåga att attrahera arbetskraft och nya invånare.
- *Digital utveckling*: effektiva digitala plattformar som stödjer regional utveckling.

3.5 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.⁶ Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

En ökad och fördjupad dialog med de olika utvecklingsaktörerna i främjarsystemet och inom i form av informationsmöten om utlysningar och projektutveckling liksom erfarenhetsutbyte mellan aktörer, har lett till ett ökat samarbete och fler gemensamma projektansökningar aktörerna i mellan. Det har också lett till högre kvalitet och nivå på årets projektansökningar. Det proaktiva arbetet med att samla främjarsystemet har lett till ökad kapacitet i omställningsarbetet. Deltagandet i Formasprojektet Blå mat 2.0 som pågått sedan 2022 har lett till ökat nätverkande och synliggjort området blå bioekonomi.

Tillsammans med Science Park Gotland och Gotland Grönt Centrum driver Matbyrån Gotland projektet Regenerative Business Incubator Programme med medfinansiering av Region Gotland och Europeiska regionala utvecklingsfonden. Inkubatorn ska ge affärsstöd som är anpassat för småskaliga mat- och livsmedelsproducenter som vill optimera sin verksamhet för att skapa hållbara och livskraftiga företag med fokus på lokalitet och långsiktig hållbarhet. Gotland Grönt Centrum har beviljats projektansökan för "*Hållbar vattenomställning av Gotlands torra odlingslandskap*" av Vinnova med total budget på 17,7 Mkr. Projektet har 26 lokala partners och kommer bland annat använda demomiljöer med digitala tvillingar samt AI-genererad bildinformation. Det är ännu ett exempel på ökad förmåga till omställning genom starkare regionala innovationssystem som också visar på tvärspektoriella systemområden med utgångsläge ur livsmedelskedjan.

- Den organisatoriska grunden för ett långsiktigt plats- och destinationsarbete har stärkts, genom rekommendationerna i Destinationsutredningen och förankringen av arbetssätt inom Relocation och DIS.

Bidrar till mål om samordnat och hållbart arbete med platsens attraktivitet (Attraktiva livsmiljöer; Näringslivets förutsättningar).

- Samsynen mellan aktörer om Gotlands utvecklingsmodell har ökat, vilket förbättrar de gemensamma förutsättningarna för styrning, ansvar och samarbete.

Bidrar till mål om stärkt samverkan och effektiv regional utveckling (Näringslivets förutsättningar; Attraktiva livsmiljöer).

- Gotlands attraktionskraft har stärkts genom Relocation och DIS, vilket förbättrar möjligheterna att nå kompetensförsörjningsmålen genom att attrahera arbetskraft

⁶ Ibid.

och nya invånare.

Bidrar till mål om kompetensförsörjning, demografisk balans och stärkt attraktionskraft (Kompetensförsörjning; Näringslivets förutsättningar; Attraktiva livsmiljöer).

- Regionens internationella position och soft power har stärkts genom EU-, kultur- och kryssningssamarbeten, vilket ökar Gotlands synlighet på europeisk nivå.

Bidrar till mål om internationell samverkan och stärkt konkurrenskraft (Näringslivets förutsättningar och innovation).

- Det samlade varumärkesarbetet och den internationella exponeringen har bidragit till Gotlands långsiktiga konkurrenskraft och positionering som attraktiv plats att bo, arbeta och verka på.

Bidrar till mål om stärkt attraktionskraft och regional konkurrenskraft (Näringslivets förutsättningar; Attraktiva livsmiljöer).

4. Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet

4.1 Beskriv hur det strategiskt viktigaste arbetet inom detta område har genomförts.

Tillgängligheten till och från Gotland med flyg- och färjetrafik är en avgörande regional utvecklingsfråga. Under året har det höga prisläget i färjetrafiken utmärkt sig som särskilt prioriterat, och därför har arbetet för att få rättvisa priser i färjetrafiken accelererats. Region Gotland har bildat en priskommission. Med priskommission avser Region Gotland en politisk gruppering som inkluderar alla partier i regionfullmäktige och som med extra kraft ska driva färjeprisfrågan framåt i syfte att uppnå rättvisa färjepriser. Målet är att det ska kosta motsvarande att resa med färjetrafiken som att resa samma sträcka på land. Region Gotland har antagit en kommunikationsplan för färjeprisfrågan och skickat en hemställan till regeringen om behovet av kompensation för höga priser i färjetrafiken.

Region Gotland har under våren och hösten tagit fram och analyserat prisstatistik för att kunna redogöra för vad det faktiskt kostar att resa med färjetrafiken. Utredningen, som presenterades på en presskonferens den 15 oktober, visade bland annat på en prisutveckling under hittillsvarande avtalsperiod (2017–2024) om 51 procent för gotlänningars biljetter respektive 75 procent för gotlänningars fordon. I jämförelse med prisutvecklingen för andra transportslag under samma tidsperiod är det bara priset för inrikesflyg, Gotlands andra transportslag över havet, som ökat mer. I utredningen jämförs färjepriserna med priset för att resa motsvarande sträcka med bil på fastlandet, och med priset för färjetrafik till öar utan vägförbindelse i våra grannländer. Priserna sätts även i relation till KALP, vad en gotländsk genomsnittsfamilj har kvar att leva på efter att vanliga hushållsomkostnader är betalda. Prisstatistiken är ett viktigt underlag för att kunna belägga det vi

kommunicerar med fakta, att priserna i Gotlandstrafiken är på en ohållbar nivå. Prisstatistiken fick ett stort genomslag när den kommunicerades.

Gotlands Trafikråd är ett forum, lett av Region Gotland, som samlar representanter från näringsliv, myndigheter och civilsamhälle för information och samråd i frågor som rör kommunikationer. I Trafikrådet ingår utöver Region Gotland: länsstyrelsen, Tillväxt Gotland, LRF Gotland, Företagarna Gotland, Gotlands förenade besöksnäring, Swedavia Visby Airport, RF Sisu och Sveriges Åkeriföretag Gotland. Under året antogs en ny instruktion för Trafikrådet, som bland annat innebär att Trafikrådet två gånger per år ska anordna större möten, Trafikforum, där fler aktörer får möjlighet att ta del av information och delta i diskussioner om kommunikationer och infrastruktur. Den 17 oktober genomfördes Trafikforum för första gången. Mötets tema var priser i färjetrafiken. På Trafikforum fanns även utrymme för information från de tre operatörer som nu mer bedriver trafik till och från Gotland. Genom nystartade Brommaflyg, som genomförde sin första flygning 26 oktober, råder återigen konkurrens på flyglinjen Visby–Stockholm. Trafikrådet har under året även träffat Bornholms Trafikkontaktråd, som var på studiebesök på Gotland, för att lära av varandras erfarenheter.

Region Gotland har efter regeringens direktiv tagit fram en länsplan för regional transportinfrastruktur 2026–2037. Länsplanen skickades under hösten till 53 remissinstanser. 22 svar inkom vilket resulterade i några revideringar. Planen beslutades av regionstyrelsen den 8 december för att därefter skickas in till Regeringskansliet för fastställelse av ekonomiska ramar. Under 2026 planeras länsplanen att fastställas. Region Gotland har även yttrat sig över Trafikverkets förslag till nationell plan 2026–2033, både enskilt och inom ramen för det storregionala transportpolitiska samarbetet En Bättre Sits.

I samverkan med och under ledning av Trafikverket har Region Gotland deltagit i arbetet med åtgärdsvalsstudierna Bristande trafiksäkerhet väg 140 på sträckan Västerhejde till och med Tofta, Bristande trafiksäkerhet samt bristande tillgänglighet för gång och cykel på väg 143 på sträckan Visby och Roma, samt Ökad trafiksäkerhet vid korsningen väg 149/Själsovägen. Region Gotland har även, i nära samarbete med Trafikverket, tagit fram en regional cykelplan för Gotland, vilken fastställdes av regionfullmäktige 16 juni. Den regionala cykelplanen syftar till att främja ökad och säker cykling, och identifierar ett vägnät där tillgängligheten för cyklister bör säkerställas.

I genomförandeprogrammet för Klimat, miljö och energi är ett av målen till 2027 att få en kommersiell elflygslinje till Gotland. Region Gotland deltar med arbetstid i ett projekt finansierat av Trafikverket som bedrivs vid Science Park Gotland, *Elflyget som motor för stärkt regional tillväxt, tillgänglighet och hållbarhet*. I projektet deltar även bland annat Svenska Spel och Swedavia. Region Gotland har även beslutat att teckna en likalydande avsiktsförklaring med elflygstillverkaren Vaeridion, som sedan tidigare finns tecknade med Heart Aerospace och Elfly. Den konferens om hållbart flyg som samarrangerades mellan Region Gotland, Svenska Spel, Science Park Gotland, Swedavia Visby Airport och Transportföretagen flyg 2024 fick en uppföljning 2025. Samarbete har varit en framgångsfaktor i arbetet för elflyg på Gotland.

Region Gotland har under året fortsatt samverkan med Trafikverket för Kollektivtrafikens utveckling. Dels har det genomförts en framkomlighetsanalys som fungerar som underlag både till de ÅVS:er som genomförs och till kommande länsplan.

Vidare handlar samverkan om att skapa en god framkomlighet och förbättrad åkkomfort samt tillgängliga, trygga och attraktiva hållplatser längs det statliga vägnätet. Ett 30-tal åtgärder ligger beställda hos Trafikverket för genomförande.

4.2 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

En välfungerande och hållbar flyg- och färjetrafik liksom transporter på ön är viktigt för flera av målen i Vårt Gotland 2040. Kommunikationerna till och från Gotland har direkt påverkan på öns attraktions- och konkurrenskraft, ekonomiska utveckling och välfärd. Befolkningen på Gotland måste ha samma möjlighet att resa över kommungränsen som boende på fastlandssidan, oavsett socioekonomisk status.

Det tydligaste exemplet på hur Region Gotland i detta arbete integrerat hållbarhetsperspektiven är arbetet för rättvisa priser i färjetrafiken. Idag finns det personer som inte kan lämna Gotland för att det är för dyrt. Samtidigt är det viss typ av vård, exempelvis tandvård via Folktandvården, som inte erbjuds på Gotland utan som kräver en resa till fastlandet. Det är en ekvation som inte går ihop. Region Gotland arbetar för att lyfta frågan till nationella beslutsfattare, som är de som har möjlighet att agera i frågan.

Även arbetet för elflyg har en tydlig koppling till hållbarhetsperspektiven. Gotland är beroende av flygtrafik, men måste kunna flyga hållbart. För att ställa om inrikesflyget är elflyg en viktig pusselbit. Här har samverkan med andra organisationer varit en viktig framgångsfaktor, allra mest den med Science Park Gotland, som är projektägare i det projekt som nu bedrivs.

Säkra och framkomliga transportsystem är viktiga för den sociala, miljömässiga och ekonomiska hållbarheten eftersom den gotländska befolkningen bor utspritt över ön. Den under året antagna regionala cykelplanen tar sin utgångspunkt i hur cykling är viktigt ur samtliga tre hållbarhetsperspektiv – för folkhälsan, för klimatet och miljön och för samhälls- såväl som privatekonomin.

Att utveckla Gotlands kollektivtrafik till en attraktiv service och samhällsfunktion ökar möjligheten att uppnå en ökad marknadsandel bland de motoriserade resorna. För att klara detta måste framför allt turutbud och kollektivtrafikens öppettider öka. Även om åtgärderna inte är genomförda så har Region Gotland beslutat om ett nytt stadsbusslinjenät med en utbudsökning på över 100 % och med utökade öppettider.

Under pågående regionbussutredning finns samma inriktning, dock endast med en ökning av ca 35 % av utbudet. Regionbussutredningen har även genomförts i samverkan med trafikoperatören.

4.3 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

Region Gotland är Sveriges enda ö-region och det skapar särskilda utmaningar kopplade till transportsystemet. Region Gotland arbetar därför mycket aktivt för

bättre och billigare kommunikationer till och från ön, som egen part, inom ramen för Trafikrådet och inom ramen för Mälardalsrådets storregionala transportpolitiska samarbete En Bättre Sits. Arbetet för elflyg har samma syfte. En utmaning är att Gotlands viktigaste transportinfrastruktur, flyg- och färjetrafiken, i mångt och mycket ligger utom Region Gotlands egen kontroll.

Att åtgärder ska ske över hela ön för att understödja regional utveckling och Gotlands landsbygder är en grund vid prioriteringen av åtgärder i länsplanen samt i beslut om prioriteringsordning för nya åtgärdssvalstudier.

I kollektivtrafikens antagna stadsbusslinjenät har Region Gotland fastställt att även flygplatsen ska kunna nås med stadsbuss. Samma linje trafikerar då även hamnen via busstationen. Vidare arbetar RG utifrån att regionbussar och stadsbussar ska ha en tydlig och enkel bytesmöjlighet för att göra resan över stora delar av Gotland så smidig som möjligt.

Generellt sett har Marknadsandelen för kollektivtrafiken bland de motoriserade resorna minskat i Sverige. Gotlands kollektivtrafik har också minskat sin marknadsandel från 8 till 6 procent under 2024.

4.4 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.⁷

Region Gotlands utredning om rättvisa priser i färjetrafiken har bland annat presenterats på en presskonferens och på flera större möten. Detta bidrar till flera av målen i Gotlands regionala utvecklingsstrategi, exempelvis God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet och God tillgänglighet och hållbara kommunikationer.

Region Gotlands deltagande i elflygsprojektet har lett till en tvådagars internationell konferens om hållbart flyg i Visby, för andra året i rad. Region Gotlands engagemang i elflygsfrågan har även lett till tecknandet av avsiktsförklaringar om fördjupat samarbete med ytterligare en elflygstillverkare. Arbetet har bidragit till målet i genomförandeprogrammet för klimat, miljö och energi att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland och till målet i genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation att Gotlands attraktionskraft är stärkt.

4.5 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.⁸ Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

Effekten av det accelererade arbetet för rättvisa priser i färjetrafiken är att frågan uppmärksammats i flera nationella media. Trafikverket har, bland annat till följd av utredningen, fått ett uppdrag av regeringen att analysera effekterna av

⁷ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

⁸ Ibid.

färjetrafikavtalet. Bedömningen är att arbetet skapar ökad kännedom om Gotlands behov och att det bidrar till målet God tillgänglighet och hållbara kommunikationer.

Region Gotlands arbete kopplat till elflyg bedöms leda till effekterna:

- ökad kunskap hos gotländska aktörer om förutsättningar för elflyg med stöd av nätverket och dess aktiviteter (förväntade resultat)
- ökad förutsättningarna för etablering av elflyg (förväntade resultat)

De bedömda effekterna bidrar till målet i genomförandeprogrammet för klimat, miljö och energi att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland och till målet i genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation att Gotlands attraktionskraft är stärkt.

5. Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

5.1 Har anslaget bidragit till att nå målen i:

- den regionala utvecklingsstrategin?

Ja ☒

Nej ☐

Om ja, beskriv hur anslaget har bidragit till att nå målen. Om nej, beskriv varför anslaget inte har bidragit till att nå målen.

Region Gotlands finansieringsplan (reviderad och fastställd av regionstyrelsen 2024-05-30) och den regionala utvecklingsstrategin *Vårt Gotland 2040* är vägledande för samtliga nya beslut om stöd, oberoende av stödtyp. Regionstyrelsen har fastställt en indikativ fördelning där 50% av anslag 1:1 ska gå till insatser som bidrar till något av Gotlands tre utpekade styrkeområden (mat och livsmedel, besöksnäring och näringslivets energiomställning). 10% avsätts till insatser som ska stärka Region Gotlands kapacitet som regionalt utvecklingsansvarig och 5% ska gå till Forskning och utvecklingsprojekt med regionalt utvecklingsfokus. Resterande 35 % av medlen avsätts för övriga prioriterade områden i den regionala utvecklingsstrategin.

- nationellt och regionala program för Europeiska regionala utvecklingsfonden?

Ja ☒

Nej ☐

Om ja, beskriv hur anslaget har bidragit till att nå målen. Om nej, beskriv varför anslaget inte har bidragit till att nå målen.

Merparten av projekt som finansieras med anslag 1:1 är projekt som också finansieras av *Europeiska regionala utvecklingsfonden* och bidrar till målen nationellt och i vårt ERUF-program Småland och öarna.

- program för Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg)?

Ja ☒

Nej ☐

Om ja, beskriv hur anslaget har bidragit till att nå målen. Om nej, beskriv varför anslaget inte har bidragit till att nå målen.

- 5.2 Beskriv hur hänsyn till ekonomisk, social (inklusive jämställdhet och integration) och miljömässig hållbarhet har påverkat regionens beslut om medel till projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service.

Alla projekt som beviljas medel från anslag 1:1 harmoniserar med prioriteringar och effektmål i den regionala utvecklingsstrategin, som har ambitionen att beskriva tillstånd i samhälle och miljö som vi vill ha och som regionala utvecklingsinsatser ska bidra till. De olika effektmålen relateras till de olika hållbarhetsdimensionerna och agenda 2030. Samtliga beslut om medfinansiering har utgått från prioriteringar och effektmål i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040. Detta betyder att samtliga beviljade projekt utifrån sitt bidrag till effektmålen i Vårt Gotland 2040 också kan relateras till målen i Agenda 2030. Dessutom har samtliga projekt som sökt medfinansiering av 1:1 medel inom ramen för utlysningar i den europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) redovisat hur projektaktiviteter och måluppfyllelse bidrar till specifika mål i Agenda 2030.

Projekt som har beviljats under 2025 förväntas bidra till följande mål i Agenda 2030:

- Mål 7. Hållbar energi för alla
- Mål 9. Hållbar industri, innovation och infrastruktur
- Mål 11. Hållbara städer och samhällen
- Mål 12. Hållbar konsumtion och produktion
- Mål 17. Genomförande och globalt partnerskap

- 5.3 Beskriv hur olika territoriella perspektiv har beaktats och påverkat beslut om medel.

Ö-läget innebär särskilda utmaningar att hantera olika typer av samhällsstörningar, framför allt vad gäller geografiska, resursmässiga och logistiska förutsättningar. Internationellt samarbete, internationella projekt och nätverk, särskilt med andra ö- och kustregioner inom EU ger Gotland utvecklings- och konkurrenskraft.

6. Analys, uppföljning och utvärdering

6.1 Beskriv hur ni har tagit tillvara erfarenheter och kunskaper från analyser, uppföljningar och utvärderingar i det regionala utvecklingsarbetet.

- Kontinuerlig uppföljning av status i projektportföljen avseende 1:1 anslaget i relation till Region Gotlands finansieringsplan och RUS målen
- En årlig RUS rapport och konferens genomförs inför vilka Region Gotland följer upp vad som hänt utvecklingsmässigt i relation till mål i RUS 2040 och tillhörande genomförandeprogram som tar sikte på 2027. RUS konferensen bereds i enlighet med beslutad samverkansstruktur för RUS arbetet främst tillsammans med Länsstyrelsen i Gotlands län och Uppsala universitet.

6.2 Beskriv hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i analyser, uppföljningar och utvärderingar.

Inga specifika uppföljningar eller utvärderingar har gjorts med endast detta fokus. I modellutvecklingen som nämns ovan har t.ex. hållbarhetssäkring av beslut gällande 1:1 medel varit en del av arbetet. Det krävs fortsatt utvecklingsarbete både nationellt och regionalt för att hitta bästa möjliga sätt att systematiskt följa upp och utvärdera de tre hållbarhetsaspekterna ur någon form av systemperspektiv för att det fullt ut ska gå att dra meningsfulla slutsatser om hur väl hållbarhetsaspekterna har integrerats i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet och därigenom i analyser, uppföljningar och utvärderingar som ett underlag för ett vidare lärande.

6.3 Beskriv hur olika territoriella perspektiv har beaktats i analyser, uppföljningar och utvärderingar.

[Klicka här för att ange text.](#)